

Per darrer cop evoco l'amic Nicolau d'Oliver.

No havia començat encara l'època més dràmatica de la meva estada a Winkelried: ^{durant} el primer any de la segona guerra mundial, quan un dia ^{transitant} ~~enent~~ pel ^{quai des Bergues,} ~~canal~~ em vaig topar amb Nicolau d'Oliver. Ni ell ni cap altre dels meus amics catalans no coneixia la meva adreça. Palma Guillem ^{ja} va acabar per maridar-se amb en Nicolau, vivia en un esplèndit xalet a Bellevue a pocs quilòmetres de Ginebra però jo, no ~~em~~ recordava ni que ^{la simpàtica diplomàtica,} al món fos. (Llevat de la golfa de Winkelried i dels quatre bohenis que hi venien, dels cafès de mala mort i pitjor anomenada que havia començat a freqüentar, ^{amb els essentals bohenis,} dels Portas i dels Ingouville, ja havia trencat tots els lligams que m'havien unit ^{amb} a la Societat.

Madame Aurore Choffat havia desaparegut en la post-catastrofe republicana espanyola i un nou ésser, encara ple de vida i d'entusiasmes, que es deia Aurora Bertrana - l'increvable, m'havia batejat un ^{espiritual} ~~subtil~~ ^{intèrmet} francès - renaixia a Winkelried. No valia la pena voler lligar el passat

amb el present i l'aparició d'en Nicolau d'Oliver tenia sabor de fantasmagoria.+

Em va dir que residia a París amb la seva germana i cunyat, a la rue de Cherche-midi . Havia vingut a passar uns dies a Ginebra. Vam decidit emprendre una petita excursió plegats. En travessar Le Pont du Mont-Blanc un fotògraf ambulat ens fa fer una fotografia. En Nicolau va pagar i donar la seva adreça a París, des d'on més tard m'envià la fotografia. Aquella tarda vam agafar un tren a Cornavin fins a Nyon i d'allí, a peu, muntanya amunt fins que vam restar prou encimbellats i prou lassos per aturar-nos a reposar, En Nicolau va estendre el seu ^{abric} sobretot per terra perquè jo m'hi assegüés, i tot rient, va dir-me que aquella peça ~~d'abric~~ constituïa tota la seva fortuna vestimentària - m'ho han pres tot, em confesava. No tinc res, ni casa, ni diners ni propietats, ~~sóc~~ més pobre que una rata. Ara es pot dir que visc de caritat.

Jo preferia no parlar de la meva brillant situació econòmica,
 - aquesta evocació em mauria fet malbé la passejada -

dels meus sis francs setmanals i del meu estatge de la rue Winkelried. La vista que dominavem de dalt de la muntanya, sobre el Léman fins a les costes de la Savoia i encara més enllà, fins el massís del Mont Blanc i les dents du midi al Nord, constituïa un espectacle prou emocionant per a no espatllar-lo amb converses massa profanes.

Ens hi vam estar fins l'hora foscant. Un poc enfredorits, baixavem a pas ràpid fins a Nyon, on, abans de prendre el tren per Ginebra, vam prendre una ~~passa~~ passa de te ben calent i jo vaig comprar un didal que en Nicolau va voler pagar - tot plegat qüestió de vint o trenta cèntims suïssos. Però durant una colla d'anys, cada cop que cosia, la vista del didal m'entendria el cor en recordar el meu amic i aquella bonica excursió.

Un vespre en Nicolau em va invitar a sopar. Vam anar ~~en~~ un restaurant modestíssim i després jo vaig invitar-lo a ell a prendre una tassa de cafè a Winkelried. En Nicolau em va confessar que amb prou feines s'hi veia sobretot de nit. El vaig acompanyar del braç i confio que del meu

pobre estatge ~~el~~ ^{en Nicolau} no en va llucar cap detall, L'únic que m'inquietava era la fetor de rates, de resclosit que impreganva les parets, el sostre i l'empostissat de l'estudi - tres anys de neteja i d'aireació no van aconseguir dissipar-la-també confesso, amb recança que no vaig oferir licorà al meu invitat. Ell hi estava avesat però jo no disposava de cap mena d'alcohol, ni del de cremar. Després del cafè em vaig ambrancar en una xerrameca confidencial amb la qual, segurament tractava d'alliberar-me poc o molt d'alguna recança, però a poc d'haver encetat el meu esplai verbal, em vaig adonar que en Nicolau dormia. Ho feia molt discretament sense roncs, amb el cap inclinat cap a una espatlla i la respitació lenta i rprofunda. Jo, és clar, com un gramòfon que ha gastat l'agulla, aturava en sec el meu monòleg. Una estona vaig respectar aquella dolça son del meu invitat, ben escarxofat en la cadira borbònica. Però aviat també em venia son a mi i a punt de deixar-m'hi envair, encara que amb pesar, vaig cridar:

- Nicolau! Nicolau!

Ell va tenir un lleuger ensurt. S'endreçava ^{davant del mar,} les desequilibrades ulleres, ~~davant del mar,~~ somreia

- Penso que començava a dormir.

- Ara us ~~us~~ acompanyaré a l'hotel, vaig fer jo.

Un altra dia em va invitar a casa de la Palma Guillem. Ella com sempre, es va mostrar molt cordial, Em va preguntar si tenia noves del comandant B.M. Li vaig haver de dir que no. La Palma m'assegurà que havia fet tot el que calia perquè l'acceptació de l'ex-oficial republicà a Mèxic es realitzés. Era - o és perquè ignoro si viu encara - una dona seriosa i noble. No vaig dubtar de la seva paraula.

Ens va oferir un excel·lent dinar i aquell dia en Nicolau va poder acabar l'àpat amb un cafè de primera i uns licors de marca. Encara em sembla que el veig amb la copa abraçada dins ~~elles~~ dues mans per escalfar l'alcohol a punt i fer-lo més saborós i perfumat.

Aquests són els últims records visuals i auditius que conservo

d'aquest bon amic, d'aquest savi autèntic, d'aquest home admirable en tots conceptes. Tot el que en el transcurs dels anys he sabut d'ell ha estat a través de veus amigues: La seva negativa a fugir a Mèxic en l'avió que les autoritats mexicanes posaven a la seva disposició en ésser envaïda França pels alemanys, el seu empresonament a Fresnes per la GESTAPO, la seva rectificació en acceptar tot d'una l'hospitalitat mexicana, el seu maridatge amb ~~la~~ Palma Guillem i finalment la seva mort.

Els vells amics ~~avien així~~ desapareixent ^{ien} de la meua vida mentre aquesta mateixa vida me'n brindava de nous. Els Collet i els Miliou ja havien tornat a Barcelona sense el pobre Frisco que havia mort electrocutat al Grand Lancy. Aquesta mort misteriosa, confirmava les prediccions del seu doble cunyat l'escultor Charles Collet, home ple de seny i prudència. Quan Frisco, imprudentment m'havia invitat a baixar a Ginebra asseguda al quadre de la seva bicicleta, en Collet m'ho havia desaconsellat vivament. " No us l'escolteu. Aquest noi és boig. Qualsevol dia

Los noïes Bosset també havien desaparegut de la meva vida. Penso que es van cansar de les meves gorres no compensades per les lliçons de castellà, que ^{jo} donava a la gran. D'una manera @ altra, m'havien fet comè prendre que valia més que no hi anés tant sovint. Sia com sia, el record d'aquestes dues noies m'acompanya dolçament. Eren càndides i generoses, comprensives i pacients. Elles no hi tenien cap culpa si jo tenia molta més gana que menjar i elles, sovint, més menjar que gana.